

International Journal of Tourism, Economic and Business Sciences
Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi
E-ISSN: 2602-4411, 1 (2): 42-48, 2017, www.nobel.gen.tr

PARANORMAL TURİZM BAĞLAMINDA TIRNAVA CADILARI*

Deniz BEYAZ¹

¹Kartepe Tourism Vocational School, Kocaeli University, Kocaeli, Turkey

*This article was presented at the 1st International Congress on Tourism, Economic and Business Sciences (01-05 November 2017- Skopje)

*Sorumlu Yazar

E-posta: deniztolgabeyaz@gmail.com

Geliş Tarihi: 01.11.2017

Kabul Tarihi: 28.12.2017

Özet

Paranormal Turizm kavramı son yıllarda ortaya atılmış olsa da aslında çok uzun yıllardır yapılan bir turizm çeşididir. Loch Ness Gölüne düzenlenen canavar avı turları, Amerika'da Roswell şehrine düzenlenen UFO turları, İskoçya'da hayaletli şato turları, Karındeşen Jack'in cinayet işlediği yerlere yapılan turlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Bu çalışma ile turizm literatürüne son yıllarda girmiş olan paranormal turizm bağlamında Balkanlarda yaşanan olağanüstü tarihi vakaların turizm sektörüne katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Balkanlar Paranormal Turizm için en uygun bölgelerden biridir. Dünyanın en ünlü vampiri Kont Drakula'nın bu topraklarda, Transilvanya'da yaşadığına inanılmıştır. Drakula öyküsünde efsane ve tarih birbirine karışmış olsa da insanlar hala inanmayı sürdürmektedir. Günümüzde Balkan halkları mezarlarından kalkıp geride kalanları rahatsız eden ölülerin var olduğuna inanmaktadırlar. Coğrafi olarak doğaüstü varlıklarla sıklıkla birlikte anılan Balkanlar vampir, zombi, hayalet gibi popüler temaları kullanarak, paranormal turizm ile bu destinasyonlara turist çekebilecek ve bölgenin tanıtımına ve ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Paranormal Turizm, Tarih, Folklor

TIRNAVA WITHCES IN THE CONTEXT OF PARANORMAL TOURISM

Abstract

Although Paranormal Tourism concept was mentioned recently, actually it is a kind of tourism that has been practicing for long time. The monster hunting tours to the Loch Ness Lake, the UFO tours to the Roswell city, haunted castle tours in Scotland and the tours to the places where Jack the ripper murdered can be considered as Paranormal Tourism. With this study it is aimed the contribution of supernatural and historical cases in Balkans to the improvements in tourism related with the concept of paranormal tourism. In this context Balkans is the most convenient region for the paranormal tourism. It is believed that the most famous vampires in history Count Dracula lived in Transylvania that belongs to this territory. Although the history and the myth engaged in this story people continue to believe it. Nowadays still Balkan people believe that there are some death people who go out from their graves and disturb people. Geographically Balkans that is associated with the popular concepts such as vampires, zombies and aliens can use this speciality in order to take attention for the advertisement and economic development of the region related with the paranormal tourism.

Keywords: Paranormal Tourism, History, Folklore

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin insanoğlunun bilinmeyene dair inancı azalmamaktadır. Hatta son yıllarda romanların, film ve dizilerin etkisiyle bu ilgi çok daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Vampirler, zombiler, uzaylılar hem merak ve ilgi konusu oldu. Bu ilgi bazı insanlarda o kadar büyük etki yaratmış olmalı ki Amerika Bileşik Devletleri'nde yaşayan pek çok insan bir zombi kıyametine hazırlanmaktadır. Paranormal yani normal olmayan insanoğlunun daha çok merakını cezbetmektedir. İnsanlar bir durumu normal ve bilimsel yolla açıklamak yerine doğaüstü olaylar ve varlıklar ile açıklamak eğilimde olmuştur.

PARANORMAL TURİZM

Ülkeler ve bölgeler açısından önemli bir gelir ve istihdam kaynağı olarak kabul edilen turizmde talep deniz, kum, güneş turizminden alternatif turizm faaliyetlerine hızlı bir yönelme söz konusudur. Turizm sektöründe çeşitliliğin artmasıyla özellikle mevsimsel bağımlılık ortadan kalkmakta ve gelir-istihdam potansiyeli tüm yıla yayılabilmektedir. Özel ilgi turizmi mevsimsel bağımlılığı olmayan turizm türlerindedir. Özel ilgi turizmi başlığı altında hayalet turizmi ve yeni yeni terminolojiye kazandırılan “Paranormal Turizm”, turizm için yeni bir alan oluşturmaktadır. Paranormal turizme kaynak teşkil edecek pek çok resmi kayıt tarihte yer almaktadır. Hermann’a göre turizm hareketinin sanayi toplumu öncesini ve sonrasını yaşayan yörelerde aradığı “orijinallik ve el değmemişlik” tir. Bu bağlamda turizmden etkilenen yörelerde folklor ürünlerinin kendi doğal bağlamlarında olduklarından daha da fazla hatta mümkün olduğunca pazarlanabilir olmasına çalışılmaktadır. Bunun için de yörenin doğal bağlamından farklı olarak folklor ürünlerini turizme yönelik olarak üretilenlerin hedefi yerelliği veya etnik yapıyı gösteren yahut turistlerce öyle kabul edilen imaj, stil veya figürlerle donatmak üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu ürünler maddi kültür ürünleri ile sınırlı olmayıp müzik, halk oyunları, masallar ve efsanelere varıncaya dek sözlü kültür ürünleri dâhil folklor pazarlanabilir bir eşyaya dönüşmektedir (Çobanoğlu, 1999: 9). Paranormal turizm kapsamına giren efsaneleri de bu bağlamda değerlendirebiliriz. Bu efsanelerin bir kısmı hurafe kapsamına girerken bir diğer grupta geçmişte yaşanmış olaylara dayandırılmakta. Örneğin Loch Ness canavarı, canavarı gördüğünü iddia eden insanlar ile efsaneleşmişken. Karındaşen Jack’in işlediği cinayet mahalline yapılan turlar gerçekten yaşanmış olaylar kapsamında değerlendirilmektedir.

Tarihte Cadı

Cadı bir popüler kültür örneği olarak Tatlı Cadı dizisiyle sempatik bir imge yaratmış olsa da insanlık tarihinin en eski eski kavramlarından biridir. “Cadı İnancı” ya da “Cadı Avı”, daha çok Ortaçağ tarihi ile özdeşleşmiştir. Papa Innocent VIII. Adı olaylarını incelemek için papazlardan bir kurul kurmuştu. Bu kurulun çalışmaları ile ortaya çıkan rapor bu dönemin en önemli belgelerinden biri sayılır: Malleus Maleficarum (Cadı Tokmağı). Bu raporda cadıların en incelikli tanımlamaları yapılıyor ve bir “kadının” cadı olduğunu anlamının farklı metotları anlatılıyordu. Bu dönemde cadılık ve büyücülük eş anlamlı hale gelmiştir.

Haydar Akın Avrupa’nın masallardaki cadı figüründen ortaçağ ile birlikte gelişen modern cadı figürü ile gelişen cadı avı çılgınlığının Anadolu’da yaşanmadığına dikkat çeker. Anadolu cadısının masal ve destanlarda yaşatılmış, folklorik bir stereotip olmaktan öteye geçemediğini belirtir (Akın, 2001:140)

Türk İnanışlarında Cadı

Türk halk kültüründe de cadının varlığına inanılır. Hatta Karagöz ve Hacivat oyunlarının en önemli karakterlerinden biridir. Cadı yerel ağızlarda Cazı, Cazu, Cazi, Cadi şekillerinde karşımıza çıkan doğaüstü varlık. Ayrıca Hortlak, Gol veya Kara Koncolos olarak da anılan cadıların insanları boğduğuna ve kanını emdiğine inanılır (Arık, 2006: 139). Genel olarak saç başı dağınık, çirkin, pis görümlü bir kadın olarak görülürler. Aynı zamanda büyü ile de ilişkileri vardır. Büyü yaptığına inanılır. Halk arasında cadı figürü karakoncolos, çarşamba karısı gibi isimlerle de anılır. Cogolos/Karakoncolos evlere kışın ortasında, soğukları arttığı zamanlarda ortaya çıkar. Açıkta duran yiyecek küplerine tükürür, idrarını yapar ve böylece hastalıklara neden olur. Çarşamba karısı/cadısı ise Çarşamba günleri ortaya çıkar, korkunç görümlü bir kadındır. Kara-kura keçiye benzeyen ve erkekleri boğmak için üzerlerine atlayan kedi büyüklüğünde bir yaratık olarak anılır (Çoruhlu, 2011:57). Dolaşma hakkı yalnızca bir gündür. Çoğunlukla kadınların cadı olduklarına inanılır; “cadı karı” sözü de buradan gelmektedir. Erkeklerin de cadı olduğuna dair belgeler vardır. Mezarlıktaki taze cesetleri yiyerek beslenmektedir. Bu tanım Batı Dünyasında vampiri karşılamaktadır. Boratav’ın “hortlayan ölü” tanımı çalışmamızdaki cadı kavramı ile örtüşmektedir (Boratav, 2013: 92). Hançerlioğlu da; geceleri dirilip insanlara kötülük yaptığına inanılan ölü, hortlak olarak tanımlar. Eski Türklerde bir ölünün üzerinden bir kedi atarsa onun cadılaşacağına inanılır (Hançerlioğlu 2013: 95). Pakalın cadıyı; geceleri mezarından çıkarak gezdiği- ne inanılan hortlak olarak tanımlamıştır. Gol ya da Kara Koncolosu da denir. Cadı ile vampirin farkı, cadının daha çok kocakarı olarak tasavvur edilmesinden kaynaklanmaktadır. Cadı ayrıca gözbağıcı, afsunen, sihirbaz manasında da kullanılır (Pakalın, 1971:253). Cadıların kadın olarak kabul edilmesinin temel nedeni Ortaçağ’da erkeklerden çok kadınların “cadı” olarak suçlanmaları ve cezalandırılmasıdır (Doğan, 2013: 222). Ancak Osmanlı Döneminde Balkanlarda erkek cadıların varlığına da inanılmaktaydı. Ştriguni adıyla anılan erkek cadılar, kadın cadılar kadar kötü olmasa da kötü niyetle kullandıkları

doğüstü güçlere sahip olduklarına inanılmaktaydı. Özellikle kumarda şanlı oldukları, kadınları cadıya dönüştürdüklerine dair yaygın bir kanaat oluşmuştu. Ayrıca kızdıkları zaman düşmanlarının evlerini ateşe verip, ekinlerini yok ediyorlardı (Doğan, 2013: 229).

Cadılarının insan eti yediğine dair bir inanç vardır. Tıpkı Alkarısı gibi, Doğu Karadeniz bölgesinde bebeklere musallat olduğuna inanılan dişi varlığa genellikle “cadı” ya da “cazi” denmektedir. İnsan ve hayvan yavrularına saldırıp onların ciğer ya da kalplerini yiyerek ölümlerine sebep olmaktadır. İnanışlara göre cadıların Doğu Karadeniz bölgesine Rusya’dan geldiklerine inanılmaktadır. Ayrıca yine aynı bölgede cadıların “Arhana” adıyla bilinen bir böcek şekline girerek bebeğe zarar verdiğine inanılır. Yeni doğmuş insan ve hayvanların seçilmesini en önemli nedeni etlerinin taze olmasıdır (Küçük, 2011: 131).

Laz inanışında ise cadıların normal anne babadan doğan erkek veya kadınlar kısacası normal insanlar olup, cadılığı bir başka cadıdan bir öğreti olarak aldıklarına inanılmaktadırlar. Yine bu inanışta cadıların üç parmak boyunda kuyrukları olduğuna hem de koltuk altılarında sinek kanatlarına benzer kanatları olduğuna inanılmaktadır. Bu kanatları ustura ile kesmek ya da cadılığını itiraf ettirmek cadıliklerini sona erdirecektir. Trabzon folklorunda cadıların vücutlarına insan pisliği sürerek uçtuklarına inanılır (Öztürk, 2009: 44).

Efsanelere göre ölünün gömülmeden ışısız bir odada bırakılması, üzerinden bir kedinin atılması ölüyü hortlatır. Bu durumdan kurtulmak için mezarın üstünde ateş yakmak gerekir (Duvarcı, 2005, 130). Dişbudak ağacının cadılardan koruduğuna inanılır. Özellikle tereyağı hazırlanırken yakılan dişbudak ağacının cadıların musallat olduğu kişileri koruduğu düşünülür (Abraham, 2017: 87).

Osmanlı Devletinde Cadı

Evliya Çelebi de seyahatnamesinde cadılardan bahsetmektedir. Evliya Çelebi, Bulgaristan’da Çalikkavak köyünde bir “kefere” hanesinde konakladığı geceyi anlatır. Bir odada ateş kenarında otururken içeri çirkin yüzlü yaşlı bir kadın öfkeyle girer ve kendi lehçesinde küfürler savurur. Evliyâ ilk önce, dışarıda bulunan hizmetlilerinin yaşlı kadını kızdırmış olabileceğinden şüphelense de, onların bir şeyden haberleri olmadığını anlar. Daha sonra bu yaşlı kadının yanına kızılı oğlanlı yedi çocuk gelir ve hep beraber Bulgarca konuşurlar. Evliyâ “garîb temâşâdır” diyerek onları seyre koyulur. Gece yarısı olunca çıkan patırtılar Evliyâ’yı uykusundan uyandırır. Evliyâ, yaşlı kadının kapıyı açıp ocaktan bir avuç kül aldığını ve fercine sürdüğünü görür. Elinde kalan küle efsun okuduktan sonra, ocak başında çıplak yatan yedi çocuğun üzerine külü saçır. Yedi çocuk, iri piliçlere dönüşür. Yaşlı kadın kendi başına da kül sürer ve büyük bir tavuğa dönüşüp kapıdan çıkar. Yedi piliç de onu takip ederek kapıdan çıkınca Evliyâ, “Bre oğlan!” diye can havliyle bağırır. Bu feryat üzerine Evliyâ’nın köleleri uykularından uyanıp gelir ve Evliyâ’nın burnundan kan boşandığını görürler. Evliyâ onlardan dışarı çıkıp neler olduğunu görmelerini ister. Cadı tavuk ve piliçleri atlar arasında gezinmekte, atlar da birbirlerini helâk etmektedir. Köydeki kefereler gelip atları bağlarlar. Cadı tavuklar bir tarafa gider. Evliyâ’nın kölesinin anlattığı üzere; bir keferede tavukların üzerine işer, sekiz tavuk yine insana dönüşür (Bitik; 2011: 67).

Osmanlı Devleti’nin son yüzyılında özellikle Rumeli topraklarında cadı - vampir olaylarının arttığı görülmektedir İstanbul’daki Caddebostan semtinin isminin bir zamanlar Cadıbostanı olması aslında “cadı” kavramının gündelik hayattaki yansımaları gösterir niteliktedir (Aycibin; 2006: 56).

Osmanlı İmparatorluğu’nun en ünlü şeyhülislamlarından Ebusuûd Efendi’nin de bu konuda fetvasının bulunması ilgi çekicidir. Ebusuûd Efendi, “İnsanlara ve cinlere fetva veren âlim” anlamına gelen “Müftiyü’s-Sakaleyn” unvanıyla tavsif edilmiş ve dini hükümlerdeki titizliği ile tanınmıştır. Ebusuûd Efendi cadılarla ilgili bir soru üzerine kendi başlarına zuhur edemeyeceğini, onların da Hak te’âlâ hazretlerinin “irâdet-i şerîfesi”yle var olduğunu ifade ettikten sonra bazı habis ruhların ahlâken kötü insanların cesetlerine yerleşip onları kullanabileceğine işaret etmiştir. Ebusuûd Efendi’ye bu halin çaresi sorulduğunda; “Bir cadının etkisiz hale getirilebilmesi için öncelikle göğsüne bir kazık çakılmalı; bu yetmiyorsa ise kafası kesilerek ayakucuna atılmalıdır. Bu da meseleyi çözmüyorsa, cadının cesedi yakılmalıdır.” diye fetva vermiştir (Arık, 2006: 141).

BALKANLARDA CADİ

Cadı kavramının pek çok doğüstü inancı karşıladığını gördük ki bunların arasında günümüzde daha çok vampir olarak adlandırılan varlığı da Türk inanışlarında “cadı” olarak anılmıştır. Vampir geceleri mezarından ya da uyuduğu yerden kalkarak kan içerek beslenen varlığın adıdır. Hollywood etkisiyle tüm dünyayı etkilese de bu inanışlar Rusya, Karadağ, Sırbistan, Romanya, Bohemya ve Macaristan’ı

kaplayan coğrafyada daha yoğun bir şekilde görülmektedir. Batı Avrupa’da ilk olarak 1718 Pasarofça Antlaşması’nın ardından Avusturya’ya katılan bölgelerde gerçekleşmiştir. Buna göre söz konusu bölgelerde Osmanlı topraklarından göçüp gelen Slav ahalinin sığınmasıyla oluşan sosyo-ekonomik zorlukların neticesinde “vampir salgını” olarak bilinen bir tür toplumsal histeri ortaya çıkmıştır (Yaltırık, 2013: 191). Avrupa’da XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinin sonlarında kullanıma giren “Vampir” sözcüğü Güney Slavlarından gelmez. Kökeni konusunda çeşitli tartışmalar olsa da Sloven asıllı filolog Franc Miklosich’e göre Kuzey Türkçesinde “cadı” anlamına gelen “uber” den türemiştir. Slav dillerindeki diğer türevleri de şunlardır: Bulgarca ve Sırpçada “vapir”; Lehçede “upier”; Rusçada “vopyr” (Frayling; 2009: 325). Bu inanışlara göre vampir, geceleri mezardan çıkıp insanların kanını emen ölü şeklinde tasvir edilir. Bunun dışında kan emme takıntısını dile getiren zihinsel bir rahatsızlık da bu adı taşımaktadır. Vampir benzeri birçok varlığın ismi tüm dünya dillerinde kendine mutlaka bir karşılık bulur:

Yunan halk inançlarında “vrykolakas”, Slav kültüründe “upir” ve “nelapsi”, Bulgaristan’da “vampir”, Bosna havalisinde “Lampir”, Rus inançlarında “uppyr”, Romanya’da “strigoi”, Arnavutluk’ta “shtriga”, Kuzey Almanya’da “nachtzeherer” (geceyi harcayan) ve Güney Almanya’da “blutsauger” (kan emici), İngiltere’de “baoban sith”, İskoçya’da “redcap”, Galler bölgesinde “hag ve “gwrach y rhilyn”, Latin Amerika’da Aztek kültüründen kalma “cihuateteo”, “tlahuelpuchi”, Çin’de “jiang shi” ya da “chiang shih”, Japonya’da “kappa”, Endonezya’da “penanggala”, Hindistan’da “rakshasa” ve “hatu-dhana”, “bhuta”, “vetala” ya da “baital”, Afrika’da “wume”, “asanbosam”, “obayifo” ve “loango”, yine Latin Amerika’da “asema”, Haiti’de “loogarooya”, Brezilya’da “lobishomen”, Portekiz’de “bruxa”, yine Hindistan’da “Asrapa” (kan emiciler), Antik Asur’da “ekimmu” ve “uttuku”, Etrüsk kültüründe “lemures”, Romalılarda “empusa”, “larves”, “mormos” ve “strix”, Antik Yunan’da “lamia” ve “gellona”, Malezya’da “bajang”, “langsuir”, “pontianak” veya “madianak”, Karadağ’da “tenatz”, Hırvatistan’da “kosac”, “prikosac”, “tenjac” ve “lupi manari”, yine Arnavutluk’ta “kukuthi” ve “lügat”, Slovenya’da “strigon”, Makedonya’da “shtriga”, yine Romanya’da “moroi”, “strigoi vii” ve “strigoi morti”, Sırbistan’da “vampir” ve “vukodlak”, Sırp, Boşnak ve Çingene kültüründe görülen “dhampir” bu hayali varlığa ve benzerlerine çeşitli kültürlerde verilen isimlerdir (Yaltırık, 2013: 191).

Artık kan emen bir yarasa kullanılan bu sözcük ölen ve gömülen ancak cuma geceleri dışında, her gece mezarından kalkan ve gizlice, herkes uyurken kanlarını emenler için de kullanılırdı. Vampirlerle dünya çapında inanıldığını yukarı da gördük. Avrupa’da Ortodoks ya da Doğu Kilisesi’ne bağlı, Rusya, Karadağ, Sırbistan, Eflak, Bohemya ve Macaristan’ın belli bölgelerinde yaşayan halkların ölümlerle ilgili inançları şöyledir:

1-Normal insanların cesetleri, öldükten sonra yalnızca kemik kalana dek çürür;

2-Kutsal kişilerin cesetleri, belirsiz bir süre boyunca doğal rengini ve yapısını korur ve hoş bir koku salgıladı;

3-Aforoz edilmiş kişilerin cesetleri kararır, genişler, davul gibi şişer ve kötü bir koku salgıladı.

Ancak, kimilerine göre vampirler üçüncü gruptandı. Onların mezarları açıldığında, yüzleri pembe, kan damarları şişmiş ve kanlarının pıhtılaşmadığı görülürdü. Hatta daha henüz ölmüşcesine, ince bir çizimin üzerinde yoğun kan görülürdü. Katillerin ve intihar edenlerin cesetleri vampir olmaya elverişliydi. Ancak korkunç bir biçimde, yaşarken kanları bir vampir tarafından emildiği için, hatta öldükten sonra mezarlarının üzerinden bir hayvan atladığı ya da kuş uçtuğu için vampir olan birçok kişi vardı. Bu nedenle Balkanlarda ölümden sonra ölüyü mezardan çıkarma inancı yaygındır. Eğer ölen bir çocuksa üç yıl sonra, bir genç ise dört yıl sonra, eğer ölen yaşlıysa yedi yıl sonra mezar açılırdı. Bu o sürecin ardından mezarda sadece kemiklerin kalmış olması beklenirdi. Bu durum ruhun ebedi istirahate kavuştuğunun bir göstergesiydi. Açılan mezardaki kemikler şarap ve suyla yıkandıktan sonra tekrar gömülürdü. Şayet bu geçen zamanda beden tamamen çürümediyse o kişinin vampir olduğuna kanaat getirilirdi. Vampirlerin etkinliklerini durdurmak için birçok yöntem denenmiştir. Kavşaklara gömüldüler, şakaklardan başın içine büyük bir çivi sokuldu, başları kesildi ya da ceset yakıldı. Vampirlik, Güneydoğu Avrupa’da, özellikle Macaristan ve Sırbistan’da yaygınlaşınca, bu fenomen 1723-1735 döneminde doruğa ulaştı (Crow; 2002: 280). Vampir olarak geri dönme ihtimali yüksek olan suçlular öldüklerinde özellikle kavşaklara gömülürlerdi. Bu kişiler hortlayıp geri döndüklerinde yolların çokluğundan akılları karışıp köylerinin kasabalarının yerini bulamayacak ve böylece daha fazla korkuya neden olamayacaklardır (Beresford; 2014: 15).

Günümüzde Balkanlarda hala bu inanışların izlerini sürmek mümkündür. Bulgaristan’da Kara-

deniz kıyısındaki Szopol şehrinde 2012 yılında yapılan bir kazıda bulunan kalbine kazık saplı iskelet bulunmuştur. Buluntu Milli Tarih Müze başkanı Bozhidar Dimitrov tarafından Orta Çağ'daki vampir zannedilip kalbine kazık çakılarak gömülmüş insanlar oldukları ifade edilmiştir (<http://www.iyibilgi.com/>). Balkanlara yakın bir coğrafya da yine, Venedik şehrinde Ortaçağ'da vebadan ölenlerin gömüldüğü bir toplu mezar kazıldığında ağzında tuğla bulunan bir kadın iskeleti bulunmuş, o dönemdeki insanların veba hastalığını engellemek için böyle bir uygulamaya inandıkları düşünülmektedir (<http://www.hurriyet.com.tr/>).

Polonya'nın güneyindeki Gliwice kasabasında, bir yol yapım çalışması esnasında başları vücutlarından ayrılıp bacaklarının üzerine yerleştirilmiş cesetlerden oluşan bir mezarlık bulunmuştur. Ebu-suûd Efendi'nin fetvasını hatırlarsak o da başların vücutlardan ayrılması fetvasını vermişti (<http://www.radikal.com.tr/>).

Romanya'da Marotinu de Sus köyünde, Aralık 2003'te bir kaza sonucu vefat eden Petre Toma adlı bir adamın mezarı, ruhunun huzura kavuşmadığı iddia edilerek köy sakinlerinin şikayeti ve kız kardeşinin gelininin hastalanması üzerine tüm akrabalarının kanını emeceğini iddia etmesi nedeniyle izinsiz olarak açılmıştır. Gece yarısından sonra altı erkek köyün dışındaki mezarlığa girerek Petre'nin mezarını açtıktan sonra tırmıkla cesedin göğsünü yarıp kalbini çıkarmış, cesedin üzerine sarımsak parçaları serptikten sonra mezarı kapatmıştır. Petre'nin kalbini yakıp küllerini bir suya karıştırıp hastalanan kadına içirmişlerdir. Aradan bir yıl geçtikten sonra sokaklarda "kadın iyileşti, iyi bir şey yaptılar" türünden söylentiler yayılınca Petre Toma'nın kızı olayı öğrenip şikâyetçi olmuş, ancak mezarı açanlar altışar yıl ceza almalarına rağmen bu uygulanmamıştır (<http://www.hurriyet.com.tr/drakula>). Petre Toma o kadar ünlü bir vakadır ki belgesellere defalarca konu olmuştur.

Sırbistan'da Sırp Bölgesel Konseyi, vampir olduğuna inanılan Sava Savanoviç adlı birinin evinin yıkılması nedeniyle geri dönebileceğini söyleyerek Zaroze köyü ahalisini uyarıp, evlerine sarımsak asmalarını istemiş bölgenin belediye başkanı da ahaliye evlerini kutsal haçlarla donatmalarını söylemiştir. Sava Savanoviç'in daha önce yaşadığı iddia edilen evin bir aile tarafından satın alınıp turistlere ziyarete açılması, ancak ailenin vampir korkusuyla evi terk etmesi, ardından da vampirin evinin harap olduğu gerekçesiyle yeni bir yer arayışında olup kanlarını içtiği kimseleri parçalayıp değirmende öğütmek için yeni insan avına çıktığına dair bir söylentinin yayılmasının yetkilileri resmi elden uyarılar yapmaya sevk ettiği iddia edilmiştir (<http://www.radikal.com.tr/dunya/sirbistanda>). Yine Sırbistan'da Sırp diktatörü Slobodan Miloseviç'in yeniden dirileceğine inanan Miroslav Miloseviç, bir arkadaşıyla birlikte diktatörün Belgrad yakınlarındaki Pozarevac'a giderek mezarında kalbin olduğu yere göre bir metre boyunda bir kazık çakmıştır. Arkadaşıyla birlikte eyleminden sonra polise teslim olan bu şahıs, diktatörün yeniden dirilmesine engel olacağını inandığını düşünerek bu saldırıyı yaptığını söylemiştir ("Miloseviç'in Kalbine Kazık Çaktılar!", Vatan Gazetesi, <http://www.gazetevatan.com/>).

Béla Kiss, Macar bir seri katil ve en az 23 kadını öldürdüğü tahmin ediliyor. Evlenmek için gazeteye ilan veren Kiss kadınları bu yolla tuzağa düşürüyordu. Kurbanlarının çoğunu evinin hemen yanındaki metanol dolu çelik bidonlara yerleştiriyordu. Ancak Kiss'e "Cinkota Vampiri" unvanını veren ve kan donduran bir detay var: Ölen kurbanlarını saklamadan önce boyun bölgelerinden kanlarını boşaltıyor ve içiyor. Béla Kiss'in I. Dünya Savaşına katılmasından bir süre sonra ev sahibi varilleri bulmuştur. Polis katili bulmak istese de Béla Kiss adının çok yaygın olması nedeniyle "vampir katil" hiçbir zaman yakalanamamıştır (<http://www.webtekno.com/>).

Rumeli'deki Türklerde cadı kabulü, geceleri mezarından kalkıp dolaşan, saçı, başı dağınık, tırnakları uzamış, pis görümlü, rastladıklarını öldüren bir kadın şeklindedir.

TIRNAVA CADILARI

Rumeli'nin Tırnava kasabası kadısı Ahmed Şükrü Efendi bu kasabada geçen bir olayı resmi yazı ile hükümet merkezine bildirmiş yine bu yazı devletin resmi gazetesi olan Takvi-i Vekaayi'de 19 Rebiülevvel 1239 tarih ve 68 (Miladi 1833) numaralı nüshasında neşredilmiştir. Yazıda şöyle denmektedir:

"Tırnava'da cadı türedi. Gün battıktan sonra evlere musallat olmaya başladı. Zahireye dair un, yağ, bal gibi şeyleri birbirine katar ve kah içlerine toprak karıştırır, evlerin yüklerinde bulduğu yastık, yorgan, şilte ve bohçaları didikler, açar ve dağıtır. İnsanların üzerine taş, toprak, çanak, çömlek atar. Birkaç erkek ve kadının da üzerine saldırmıştır. Tecavüze uğrayanlar çağırıldı, soruldu: - Üstümüze

sanki manda çökmüş sandık! Dediler. Bu yüzden iki mahalle halkı evlerini bırakıp kaçtılar. Kasaba halkı bu işlerin cadı denilen habis ruhların eseri olduğunda ittifak etti, İslimye kasabasında cadıcılık ile tanınmış Nikola ismindeki adam Tırnava'ya getirildi ve 800 kuruşa pazarlık edildi. Bu adamın elinde resimli bir tahta vardı. Mezarlığa gider, tahtayı parmağı üzerinde çevirmiş, mahut resim hangi mezara bakarak durur ise cadı o mezardaki ruhi habis imiş; yani o mezara gömülmüş olan mevtanın ruhu habis ruh olmuş imiş. Büyük bir kalabalık ile mezarlığa gidildi. Cadıcı Nikola resimli tahtayı parmağı üstünde çevirmeye başlayınca resim sağlıklarında yeniçeri ocağının kanlı zorbalarından Ali Alemdar ile Abdi Alemdar'ın mezarlarına karşı durdu. Mezarlar açıldı. İki şakinin cesetleri yarım misli büyümüş, kılları ve tırnakları da üçer dörder parmak uzamış bulundu. Gözleri de açıldı, kan bürümüş kıpkırmızı, gayet korkunçtu. O gün mezarlığa gitmiş olan bütün kalabalık bunu gördü. Abdi Alemdar ve Ali Alemdar sağlıklarında her türlü fesadı irtikap etmiş, cana kıymış, mal yağmalamış ırza namusa tecavüz etmiş; ocakları lağvedildiği zaman her nasılsa yaşlarına riayet olunarak cellada verilememiş, ecelleri ile ölmüşlerdi sağlıklarında yaptıkları yetişmemiş gibi şimdi de halka ruhu habis birer cadı olarak musallat olmuşlardı. Cadıcı Nikola'nın tarifine göre bu gibi habis ruhları defetmek için mezarları bulunup cesetleri çıkarıldıktan sonra cesetlerin göbeğine birer ağaç kazık çakılır ve yürekleri kaynar su ile haşlanır. Ali Alemdar ile Abdi Alemdar'ın da cesetleri mezarlarından çıkarıldı, göbeklerine birer ağaç kazık çakıldı ve yürekleri bir kazan kaynar su ile haşlandı. Fakat hiç tesir etmedi, Cadıcı: Bunları yakmak lazım gelir dedi. Bu hususta şer'an da izin verilebileceğinden ruhsat verildi ve iki şerir yeniçerinin mezarlarından çıkarılan cesetleri mezarlıkta bir odun yığını üzerine konularak yakıldı. Çok şükür kasabamızda da cadı şerrinden kurtuldu." (Koçu, 1962: 2728).

Reşat Ekrem Koçu olayı kolay inanılır şey değil olarak izah eder. Ancak yine de devrin resmi gazetesinde yayımlandığı için mantıklı ve bilimsel bir açıklama getirir. Koçu olayı Vaka-i Hayriye (16 Haziran 1826) yani Yeniçeri Ocağının kapatılması ile bağlantısını vurgular. Ocağın lağvedilmesinden sonra yaşanan ayaklanmaları şiddet ile bastıran Padişaha karşı nefret oluşmuş bunu yok etmek ve katliamı haklı göstermek için propaganda yapılmıştır. Sadece yaşayan yeniçeriler değil ölü yeniçerilerden de bu propagandadan nasibini almıştır. Mezarlıktaki yeniçerilerin mezar taşları kırılmıştır. Bu paralelde Koçu Tırnava'dan da bu haberin yayıldığını söyler. Aynı görüşü İlber Ortaylı'da destekler (Ortaylı; 2006: 38). Ancak özellikle Balkanlarda böyle bir hadisenin yaşanması ile yeniçerilere olan tutumun değişmesi de pek mümkün görünmemektedir. Yaşanan birkaç münferit olay ile bu kadar büyük bir isyanın bastırılmasında kullanılan şiddeti örtmek için yeterli gelmeyeceği, Balkanlarda buna benzer "hortlama" inancının yoğun olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Yine Balkanlarda Çor ve Kırımşah köylerinde topraktan ve mezardan korkunç bir sesle kalkan cadılardan, bunların evlere, hayvanlara zarar verdiğinden, çocukları tabanlarından emerek öldürdüğünden, ancak yüreklerinden yere çakılıp, üzerlerine kireç dökülerek yakılırsa yok olacaklarından bahseden anlatılar vardır (Saygı 1962:150). Makedonya Yunanistan sınırında aynı isimli gölün kıyısında bulunan Doyran kazasında 1904 yılında iki kişinin cadı olduğuna inanılarak öldükten sonra kabirleri açılıp cesetleri yakılmıştır.

Vampir efsanelerinin Balkanlarda bu denli yaygın olmasının nedeni bir görüşe göre 1300'lü yıllardan sonra bölgede dinin ağırlığını hissettirmesi ve bölgede Türk fetihlerinin öncesinde de Türk boylarının göç hareketlerinin yerel halkı harekete zorlayıp nüfus yoğunluğunun artması olarak da yorumlanmaktadır (Dramalı; 2003: 9).

SONUÇ

Doğaüstü varlıklar ve olaylara olan merak son yılların trendi haline gelmiştir. Özellikle genç kuşağın doğaüstü ve fantastik olaylara ilgisi yoğunlaşmıştır. Bu ilgiyi fark eden dizi ve film sektörü de yaptıklarıyla bu ilgiyi arttırmaktadır. Dizi ve film kahramanlarının çeşitli ürünleri de (giyim, aksesuar v.b.) yoğun talep görmektedir. Bu ilginin turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi Balkan Ülkeleri açısından olumlu katkılar sağlayacaktır. Balkanlarda yüzyıllardır var olan ve tarihi kayıtlarla da bilinen bu olaylar "Paranormal Turizm" açısından değerlendirilmesiyle bu bölge bu özel ilgi turizmin merkezi olmasına neden olacaktır. Tarihi olayların geçtiği mekânlara özellikle gece turlar düzenlenebilir, hediye eşya ürünleri pazarlanabilir, bu konseptte oteller inşa edilebilir, interaktif cadı turları ve çeşitli showlar düzenlenebilir.

Bu çalışmanın hazırlık aşamasında bir Türk turizm şirketi bu bağlamda Romanya'ya "Bu bay-

ramda Drakula'nın elini öpmeye gidiyoruz" sloganıyla cadılar bayramında bir tur düzenlemiştir. Bizim kültürümüze ait olan el öpme âdetiyle cadılar bayramı birleştirilerek paranormal turizm bağlamında bir tur organize edilmiştir. Bölgenin bu potansiyelinin farkına varılmasıyla yakın zamanda sadece cadılar bayramı döneminde değil yılın diğer dönemlerinde de daha fazla ilgi görecektir.

KAYNAKÇA

- Akın, Haydar (2001). Ortaçağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı, Dost Yayınevi
- Abraham, Karl (2017). Rüyalar ve Mitler, Pinhan Yayıncılık
- Aycibin, Zeynep (2008). "Osmanlı Devleti'nde Cadılar Üzerine Bir Değerlendirme", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S. 24, Ankara, s. 55-69.
- Arık, Şahmurat, (2006). "Osmanlı Döneminde Bir Cadı Avı ve Türk Romanında Cadı Kavramı", Akademik Araştırmalar Dergisi, sayı 29, s. 139-154.
- Beresford, Matthew (2014). İfritlerden Dracula'ya Modern Vampir Mitinin Doğuşu, Doğan Kitap,
- Boratav, Pertev Naili (2013). 100 Soruda Türk Folkloru, Bilgesu Yayıncılık, 2013
- Öztürk Bitik, Başak (2008). "Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Cadı, Obur, Büyücü Anlatıları ve Kurgudaki İşlevleri", Milli Folklor, S. 23, Kış 2011, s. 6471.
- Çobanoğlu, Özkul (1999). "Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcat Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği", Millî Folklor Güz, C. 6, S. 43, s 7-12
- Çoruhlu, Yaşar; Türk Mitolojisinin Ana Hatları, Kabalcı Yayıncılık, 2011
- Crow, W. B. (2002). Büyünün Cadılığın ve Okültizmin Tarihi, çev. Fulya Yavuz, Dharma Yayınlar, İstanbul 2002.
- Doğan, Cem (2013). "Osmanlı Devleti'nde Cadı Avı Var mıydı? (Karşılaştırmalı Bir İnceleme)", Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi - Journal of History Culture and Art Research Vol. 2, No. 1, March
- Dramalı, Zeynep (2003). Hürriyet Tarih, 5 Şubat, İstanbul 2003, s. 4-9.
- Duvarcı, Ayşe (2005). "Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar", Bilig, Kış, sayı 32: 125-144
- Hançerlioğlu, Orhan (2013). Dünya İnançları Sözlüğü, Remzi Kitabevi
- Koçu, Reşat Ekrem (1962). "Tırnova Cadıları", Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 154
- Küçük, Abanoz (2011). "Doğu Karadeniz Yöresi Doğum Sonrası İnanış ve Uygulamalarında Cadı/Obur", Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, S. 12,s. 123-13 6
- Ortaylı, İlber (2006). İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, Alkım Yayınevi
- Öztürk, Özhan (2009). Folklor ve Mitoloji Sözlüğü, Phoenix Yayınevi
- Pakalın, M. Zeki, (1983). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I, İstanbul 1983.
- Saygı, Osman (1962). Cadılar ve Cadıcılar, Türk Folklor Araştırmaları, VII, 150,
- Yaltrık, Mehmet Berk (2013). "Türk Kültüründe Hortlak- Cadı İnanışları", Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS), Aralık, Yıl 6, Sayı XVI, s. 187-232.

ONLINE KAYNAKLAR

- "Drakula Gibi", Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/drakula-gibi-328935> (21.06.2005) Erişim Tarihi: 28.10.2017
- "Karadeniz Kıyısında 100 Vampir", İyi Bilgi, http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=258619 (06.06.2012) Erişim Tarihi: 28.10.2017
- "Mezardan Vampir Çıktı", Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/mezardan-vampir-cikti-11165050> (09.03.2009) Erişim Tarihi: 27.10.2017
- "Miloseviç'in Kalbine Kazık Çaktılar!", Vatan Gazetesi, <http://www.gazetevatan.com/milosevic--in--kalbine-tahta-kazik-111944-dunya/> (06.03.2007) Erişim Tarihi: 15.10.2017
- "Polonya'da vampir mezarlığı bulundu", Radikal, <http://www.radikal.com.tr/hayat/polonyada-vampir-mezarligi-bulundu-1141630/> (13.07.2013) Erişim Tarihi: 25.10.2017
- "Sırbistan'da Resmi Uyarı: Vampir Döndü Sarımsakları Hazırlayın", Radikal, <http://www.radikal.com.tr/dunya/sirbistanda-resmi-uyari-vampir-dondu-sarimsaklari-hazirlayin1109746/> (28.11.2012) Erişim Tarihi: 28.10.2017
- "Yolu Türkiye'den de Geçmiş, Onlarca İnsan Öldüren 'Vampir' Seri Katilin Korkunç Hikâyesi", We-bteknö, <http://www.webteknö.com/yolu-turkiye-den-de-gecmis-onlarca-insan-olduren-vampir-seri-katilin-korkunc-hikayesi-h31216.html> (14.07.2017) Erişim Tarihi: 30.10.2017